ION BAIESU

Cine sapa groapa altuia

Un cîmp și un cer, nimic mai mult. Poate și un pom, cu nițică umbră pentru interpreți, atunci cînd vor obosi de atîta vorbărie. La început, cîmpul va fi pustiu. Soarele va dogorî pămîntul arid, lipsit de orice verdeață. Se aude de departe fluieratul cuiva care merge pe cîmp. După un timp, apare un tip de vîrstă incertă, cu o cazma pe umăr. Îl vom numi Gropar I. El va studia locul cu atenție, pipăind pămîntul cu piciorul desculț și se va declara mulțumit.

GROPAR I : Ei bine, acesta este locul potrivit. Binecuvîntează-l, Doamne ! Omul potrivit la locul potrivit. *(Meditativ.)* Există, însă, aici, o chestiune care n-a fost suficient discutată și limpezită. De fapt, ca să fim sinceri, cine și pentru cine trebuie să fie potrivit : locul pentru om sau omul pentru loc ? Locul e așa cum e, el nu se poate transforma în așa fel încît să placă omului. Dar omul, oare, se poate și are el chef să se transforme după plăcerea locului, adică pentru a-i fi acestuia pe plac ? Iată o problemă. *(Se așază, fumează, se gîndește, se scarpină în cap, cercetează tăișul cazmalei.)* În natură există foarte multe locuri care ni se par potrivite, care ne dau impresia că ne-am născut anume pentru ele, căci ce este fericirea, fraților, decît găsirea locului care ți se potrivește ? Loc poate fi, în ultimă instanță, chiar femeia ; trupul și sufletul ei nu sînt altceva decît un spațiu în

care te instalezi pentru o bucată de timp sau de viață. Dovadă că sinucigașii și nefericiții sînt considerați oameni care nu și-au găsit locul în viață. Problema, pusă așa, s-ar putea să pară vulgară la prima vedere, dar e realmente reală, ruptă din viață. Cu alte cuvinte, ne putem permite întrebarea : omul face locul sau locul face omul ? Răspunsul e delicat și cu dublu aspect. Un loc blînd și însorit creează un om blînd și însorit. Un loc aspru și violent creează un om aspru și violent, care nu cunoaște duioșia și încrederea în femeie. Și invers : un om frumos și delicat face locul din jurul său frumos și delicat, natura îl urmează ca un cîine credincios. De aici diferența aceea bizară indescifrabilă dintre popoare și rase. Adică Polul Nord își creează omul care îi trebuie — și invers, în așa fel încît este greu de spus dacă Polul Nord a creat eschimosul sau eschimosul a creat Polul Nord. În fine, problema e așa de complexă, că numai simpla ei enunțare te face să transpiri. *(Stinge țigara și meditează îndelung.)* O țigară fumată la timpul potrivit face cît iubirea unei femei ocazionale. Slavă celui care a inventat fumul de țigară, efemerul și albastrul fum de țigară ! Ce păcat ; omul viitorului nu va mai fuma ! Nu pentru că asta i-ar dăuna, că s-ar obișnui, ci pentru că el nu va cunoaște plăcerea noastră de a lenevi cu o țigară în gură, amețiți de bucuria meditației inutile. El va fi tot timpul ocupat cu treburi utile. Vorba proverbului : „nu-i util ce-ți place ție, e util ce-mi place mie“. Asta e. Dar să trecem la treabă. La muncă ! Munca l-a făcut pe om — om. În sfîrșit, să ne apucăm de lucru.

(Începe să sape o groapă, aruncînd felii de pămînt. Muncește cu plăcere evidentă, fluierînd. La un moment dat se oprește. De undeva, din apropiere, se aude cineva fluierînd. Peste cîteva clipe apare un individ care poartă pe umăr o cazma și pe care îl vom numi Gropar II. Acesta nu-i acordă nici o

atenție lui Gropar I și se apucă de săpat. O vreme, cei doi sapă și fluieră; apoi se opresc din lucru și se privesc îndelung.)

GROPAR II : Groapa aceea pe care o sapi este groapa dumitale ?

GROPAR I : Da, este groapa mea. Dar groapa pe care o sapi dumneata a cui e ?

GROPAR II : E groapa mea.

GROPAR I : După părerea mea, e bine și e firesc ca fiecare să-și sape groapa lui. Nu știu dacă părerea dumitale coincide cu părerea mea.

GROPAR II : Coincide.

GROPAR I : Dar îți face oare plăcere să-ți sapi singur groapa ?

GROPAR II : Da, deoarece o sap spre folosința mea personală și nu ca s-o valorific.

GROPAR I : Reiese că nu ești gropar profesionist.

GROPAR II : Nu, și disprețuiesc această profesiune, deși este poate meseria cea mai profundă și mai filozofică. Adică meseria e de așa natură, că în timpul exercitării ei simți nevoia să filozofezi. Un agricultor, un măturător sau un negustor aflați în timpul serviciului simt mai puțin nevoia să filozofeze asupra vieții și morții decît un gropar. Sînt puține meseriile care te îndeamnă la meditație și e păcat că acestea nu sînt suficient prețuite și stimulate. De pildă, meseria de chelner...

GROPAR I : Deși...

GROPAR II : Ce vrei să spui ?

GROPAR I : Că există, totuși, chelneri care au adus frumoase contribuții la dezvoltarea culturii omenirii. În secolul...

GROPAR II : Vă referiți la...

GROPAR I : Exact.

GROPAR II : Mă rog. Era o excepție. Ferește-mă, Doamne, de excepții, că de reguli mă apăr singur. *(Cei doi reiau săpăturile.)* Domnule, află că nu pot să-i sufăr pe groparii profesioniști. Am auzit despre ei o chestie înfiorătoare.

GROPAR I : Ce anume ?

GROPAR II : Că lucrează mînă-n mînă cu clopotarii.
GROPAR I : Păi, eu știam asta de mult.
GROPAR II : Și cu dricarii.
GROPAR I : Bineînțeles.
GROPAR II : Sînt o adevărată mafie. Nu e mort să nu le treacă prin mînă. Moartea e meseria lor. O meserie sinistră, dar bănoasă ; tipii fac afaceri fabuloase. Și nici măcar nu plătesc impozite. Statele încă nu au reușit să controleze veniturile groparilor. Groparii nu fac parte nici din tribunalul de la Haga. Sînt stat în stat. Imaginează-ți o grevă a groparilor !
GROPAR I : Ar fi groaznic.
GROPAR II : De ce ? Oamenii ar fi obligați să-și sape singuri gropile și atunci și-ar da seama că pot scăpa de gropari, că se poate trăi și fără gropari, că se poate muri și fără gropari. Dar groparii știu asta și de-aia nu fac grevă. Ai înțeles ?
GROPAR I *(a căzut pe gînduri)* : Într-adevăr, dacă toți oamenii și-ar săpa singuri gropile, lumea ar fi plină de filozofi. Este extraordinar cum te predispune spre meditație acest fapt. Iată, mă gîndesc, de pildă, că în această clipă nu sîntem singurele ființe care sapă o groapă. Pe partea cealaltă a Pămîntului, alți doi oameni sapă, probabil, cîte o groapă. Săpînd în același timp, ne-am putea întîlni cu ei la mijlocul Pămîntului. Dacă toți oamenii de pe o parte a Pămîntului ar săpa cîte o groapă, ei s-ar întîlni cu ceilalți oameni de pe cealaltă parte a Pămîntului, adică ar comunica direct prin gropi. Ce părere ai, domnule ? Aștept o părere deschisă din partea dumitale.
GROPAR II *(se oprește din săpat, se așază pe mormanul de pămînt reavăn și-și aprinde o țigară)* : Poate dumneata crezi că lucrurile sînt simple, dar nu sînt simple. O să mă scuzi că aprofundez puțin problema. E adevărat că avem cu toții oroare de aceste profesiuni care se bazează pe specularea nevoilor omenești cele mai intime. Iată, de pildă, groparii. N-a trecut mult timp de cînd oamenii au început să moară, că au și apărut groparii. Ce

se întîmpla dacă oamenii aveau chef să fie înmormîntați în apă sau în aer ? Aș vrea să știu ce-ar fi făcut în acest caz groparii.

GROPAR I : Domnule, după părerea mea, toți groparii profesioniști se află pe o pistă falsă. Există o mare eroare în gîndirea lor. Ei se cred nemuritori. Tot îngropînd pe alții, ei nu-și imaginează că va veni o zi cînd vor fi și ei îngropați, că ceea ce li se întîmplă altora li se va întîmpla și lor. Nenorociții de gropari habar n-au că cine sapă groapa altuia cade singur în ea.

GROPAR II : Păi, de ce crezi că eu îmi sap personal groapa ?

GROPAR I : De ce ?

GROPAR II : Ca să nu cad în ea.

GROPAR I : Și eu m-am decis să-mi sap singur această groapă, din același motiv, dar fără să fiu conștient. Adică din instinct. Auzisem de acest proverb încă din copilărie, dar niciodată nu l-am luat în serios. Auzisem mai multe proverbe, le foloseam chiar în vorbirea mea curentă, dar îmi imaginam că proverbul e proverb și că viața mea e viața mea. Aproape că nici nu-mi pasă de ele, așa cum nu-ți pasă dumitale de legea crimei, atîta vreme cît n-ai de gînd să faci o crimă. Dar ce crezi, domnule, că mi se întîmplă într-o zi ? Mă trimite nevastă-mea la piață ca să cumpăr niște ouă. În timp ce cumpăram ouăle de la o babă, fur un ou. Din neatenție, din automatism, din viciu sau din prostie, nu știu, cert este că l-am furat. Cum ajung acasă, îmi dau seama de ce-am făcut și simt brusc că mă apucă o emoție și o spaimă de-mi tremura buza ca frunza-n vînt. Nevastă-mea îmi spune a doua zi : „Nenorocitule, ai dat de dracu, du-te repede și fură un bou, acuma nu mai ai încotro, musai să-l furi azi, că intri în belea.“ „De ce ?“ întreb. „Păi, tu nu știi proverbul ? Cine fură azi un ou, mîine va fura un bou !“ Mi-am dat seama că așa era. Trebuia să fur un bou. Dar de unde boi în oraș ? Plec la țară, mă opresc într-un sat, intru în prima ogradă în care văd un bou rume-

gînd și încerc să-l fur, deși știam sigur că voi fi prins și deșelat în bătăi. Exact așa s-a și întîmplat : m-au prins țăranii, m-au bătut zdravăn, adică în acel stil groaznic în care bat ei de obicei hoții de boi sau de cai, iar eu am tăcut din gură, n-aveam cum să explic unor țărani că fapta mea nu e aceea a unui hoț oarecare, ci consecința unui proverb, o urmare a faptului că noi, intelectualii, resimțim unele obsesii mult mai acut decît ei. În sfîrșit, sînt dat pe mîna justiției, dar, cînd ajung la tribunal, îmi sare țandăra și fac un scandal monstru. „Vreți să mă condamnați pentru ou ? Da, de acord. Dar pentru bou de ce ? Eu am făcut proverbul care m-a obligat să fur animalul ? Eu ?“

GROPAR II : Și ?

GROPAR I : Judecătorii au înghițit gălușca. M-au pedepsit numai pentru ou. Pentru bou nu mi-au făcut nimic. Acum fii sincer și spune și dumneata : ce vină aveam eu că proverbul îl obligă, în mod absurd și arbitrar, pe cel care fură un ou, să fure și un bou ? Atunci să ducem lucrurile și mai departe și să spunem așa : „cine fură azi o meșă, mîine va fura o creșă“, „cine fură azi un breloc, mîine va fura un bloc“ sau „cine fură azi o andivă, mîine va fura o locomotivă“, pentru ca toți micii pungași să fie obligați să devină gangsteri la drumul mare și să-și facă cu toții de cap la adăpostul proverbelor ! Domnule, vreau să te întreb : proverbele astea n-au și ele o logică, o limită, nu le controlează nimeni ?

GROPAR II : *(înfiorat)* : Din păcate, domnule, ăsta e adevărul : sîntem robii proverbelor. Toată viața nu facem altceva decît să îndeplinim ceea ce spun proverbele, pentru asta trăim. Nu poți să faci un pas fără să te lovești de un proverb care te pune la punct, vîrîndu-ți groaza în suflet. Ca să nu mai vorbim că tot proverbele dau mînă liberă secăturilor, descreierașilor și perverșilor să-și facă de cap. Cineva, de pildă, om serios, farmacist, în vîrstă de 43 de ani, s-a căsătorit cu o capră. Cu o capră ?! Toată lumea s-a scandalizat și unii l-au luat chiar

de guler. „De ce, domnule, cu o capră, de ce tocmai cu o capră ?“ Farmacistul, bineînțeles, putea să aducă tot felul de argumente : că o capră e mai comodă și mai nepretențioasă, că nu trebuie îmbrăcată, parfumată și rujată, că produce lapte, că e ierbivoră etc. Farmacistul, de-al dracului, nu le-a adus însă nici un argument. Le-a închis gura pur și simplu cu un proverb : „Nu-i frumos ce-ți place ție, e frumos ce-mi place mie“. Nici estetica, ca știință, nu putea să-l combată, pentru că orice poate fi explicat pe această lume în afară de plăcere. Sau vine unul într-o seară și-ți dă cu o scîndură în cap. Îl întrebi omenește de ce a făcut chestia respectivă, iar el îți poate răspunde, rînjind bestial, fără pic de jenă, cu următorul proverb : „Decît să plîngă mama, mai bine să plîngă mă-ta“.

GROPAR I : Dar cîte drame nu s-au născut la adăpostul proverbului „Dragoste cu sila nu se poate“ ! Femeia în care ai investit totul, cu care ai înjghebat un sentiment, ai născut copii și ai întemeiat un menaj reușit te poate părăsi într-o zi, declarîndu-ți sec și cinic : „Dragoste cu sila nu se poate“. Proverbe, proverbe, proverbe ! Peste tot proverbe. „Nu lăsa pe mîine ce poți face azi“. Dar de ce așa și nu invers ? Sau iată un proverb care împarte definitiv oamenii în două pături distincte și arbitrare : „Cine poate, oase roade, cine nu, nici carne macră“. Sau : „Cine sapă groapa altuia, cade singur în ea“. Dumneata, de pildă, mă rogi frumos să-ți sap o groapă. Poate vrei să pui în ea un pom, o pungă cu bani, niște cartofi sau propriul dumitale trup, te privește. Eu îți fac acest serviciu cu bunăvoință ; de ce trebuie să cad în groapă ? Pentru că ți-am făcut un serviciu cu bunăvoință ?

GROPAR II : În privința acestui proverb cred că nu trebuie să mai discutăm. Asta e singurul proverb care are o rațiune precisă și justă. E un proverb care se îndreaptă anume împotriva groparilor profesioniști, și eu îl aprob întru totul. Pînă cînd nu-i voi vedea pe toți groparii căzuți în gropile pe care

le sapă pentru alții, n-am să ridic nici măcar un deget împotriva proverbului.

GROPARUL I : Fii serios, domnule, proverbul n-a fost făcut special împotriva groparilor. A fost făcut împotriva tuturor celor care sapă gropi. Nu-mi place fanatismul dumitale.

GROPAR II : Pe ce bază mă contrazici dumneata pe mine ? De unde deții dumneata informația că proverbul n-a fost făcut special împotriva groparilor profesioniști ? Ești dumneata autorul proverbului ? Sau ai fost coleg de bancă cu el la școala medie ? *(Se ridică brusc și-l prinde de guler, nervos din cale afară.)* Spune !

GROPAR I *(sufocat)* : Sînt autor de proverbe.

GROPAR II *(îl lasă liber ; e uluit)* : Într-adevăr ?

GROPAR I *(modest, dar ferm)* : Într-adevăr. Sînt autor de proverbe, cunoscut ca atare. Nu știu dacă e vorba de o vocație sau de o simplă îndemînare. Încă din copilărie, în timp ce alți copii spuneau poezii, eu spuneam proverbe. Pot să fac proverbe pe loc și în orice cantități.

GROPAR II : Ia fă acum cîteva !

GROPAR I : Pe ce temă ?

GROPAR II : Indiferent.

GROPAR I : De pildă : „Nu tot ce mușcă e cîine". „Cînd nu-ți mai cîntă cocoșul, caută-l în supă". „Cine rîde la urmă, rîde ultimul". „Cine are talent, cîntă și din buric". Și așa mai departe. Tehnica e simplă : iei un adevăr oarecare și-l bagi într-o metaforă.

GROPAR II *(impresionat)* : Domnule, ești o personalitate demnă de tot respectul meu. Este pentru prima oară în viața mea cînd văd un autor de proverbe în carne și oase. Mă întrebam de multe ori cine face proverbele, dar nu mi-am imaginat niciodată că autorii de proverbe sînt oameni ca toți oamenii, că trăiesc printre noi și arată ca noi. Acum dă-mi voie să te întreb : de ce sapi dumneata — un autor de proverbe, deci o personalitate de primă mînă această groapă ? Cu alte cuvinte, de ce ?

GROPAR I : Prietene, am să-ți fac o mărturisire zguduitoare. Nu te cunosc, nu mă cunoști, spune dacă suporți.
GROPAR II : Suport.
GROPAR I : M-am născut în anul cutare, luna cutare, ziua cutare, dintr-o mamă oarecare și un tată oarecare, ambii normali.
GROPAR II (dezamăgit) : Domnule, ce înseamnă o mamă oarecare, ce înseamnă un tată oarecare, ce înseamnă acest stil ambiguu de a face o mărturisire ?
GROPAR I : Scuză-mă, n-am vrut să fiu ambiguu, îți jur pe amintirea bunicii mele dinspre tată. *(Tace îndelung, acuzînd o situație interioară încordată.)* Domnule, trebuie să te anunț, cu jena cuvenită, o chestie gravă : tatăl meu a fost gropar. Gropar de meserie.
GROPAR II : Din ce an pînă-n ce an ?
GROPAR I : Din anul cutare pînă-n anul cutare.
GROPAR II *(edificat)* : Și mama ?
GROPAR I : Mama, așișderea. Adică gropăriță. Ea săpa partea superioară a gropii, iar tata partea inferioară. Se specializaseră fiecare pe partea lui.
GROPAR II : Alcoolici ?
GROPAR I : Bineînțeles. Amîndoi beau îngrozitor și foloseau un limbaj dintre cele mai grosolane la adresa morților. Eram copil, mă născusem sensibil, aveam o înclinație bolnăvicioasă către meditația filozofică, în special către proverbe, auzeam tot ce vorbeau noaptea și o silă imensă față de groparii creștea în mine ca un aluat. Am început să-mi disprețuiesc părinții. Cînd se întorceau de la o înmormîntare, beți criță, și începeau să profereze tot felul de grosolănii la adresa mortului, simțeam cum fierbe în mine un vulcan de ură. Cum e posibil, mă întrebam, scrîșnind din măsele, ca nimeni să nu-i pedepsească pe acești oameni pentru mizerabila și abjecta lor îndeletnicire ? Singura mea dorință era să-i văd morți, să le sap groapa și să-i îngrop cu mîna mea. Atît de mult

îi uram, încît eram în stare chiar și de o crimă de drept comun.

GROPAR II : Și ?

GROPAR I : Așa am și procedat. Am așteptat pînă cînd au murit — într-un șanț, beți morți, bineînțeles — iar a doua zi i-am îngropat cu mîna mea. În timp ce le săpam groapa simțeam o satisfacție uriașă, simțeam că îndeplinesc o dreptate sfîntă, simțeam că mă despart de trecutul meu. de părinții și strămoșii mei și că încep o viață nouă.

GROPAR II : Și ai început, într-adevăr, o viață nouă ?

GROPAR I : Am început, într-adevăr, o viață nouă. *(Trist.)* În sensul că am renunțat să mai fac proverbe și m-am făcut gropar. *(Gropar II îl privește cu o lungă stupefacție.)* A început să-mi placă să sap gropi. Nu pentru alții. Nici pentru mine. Pentru nimeni. Săpam niște gropi în sine. Am plecat în lume singur și, pe unde treceam, săpam cîte o groapă. În urma mea rămînea un șir nesfîrșit de gropi. Nici pînă în ziua de azi nu știu dacă s-a folosit cineva de ele, adică ce-a făcut omenirea cu gropile mele. Ți-am spus toate astea, domnule, ca să înțelegi că nu sînt un gropar de meserie. Eu sînt pur și simplu omul care face gropi, ceva în sensul omului care face bine, omului care face rău, omului care aduce noroc, omului care aduce ploaie, care aduce viscol sau senin. Asta e tot ce-am avut de spus.

GROPAR II *(meditează îndelung ; e vizibil tulburat)* : Prietene, m-ai tulburat, m-ai tulburat groaznic.

GROPAR I : Te rog să mă ierți, n-am vrut.

GROPAR II : Nu-i nimic. Trebuia să mi se întîmple și asta. M-ai tulburat groaznic pentru că și eu port în spinare același blestem. Sînt blestemat să sap gropi pînă la sfîrșitul vieții. Ai să mă întrebi de ce, bineînțeles.

GROPAR I : Dacă nu te deranjează.

GROPAR II : Nu mă deranjează.

GROPAR I : Atunci de ce ?

GROPAR II : Ascultă. Am fost un copil răsfățat. Părinții mei mă iubeau ca niște fanatici. Aveau în

mine o încredere oarbă. Erau convinși că voi face o carieră strălucită și că le voi asigura o bătrînețe liniștită. Viața mea decurgea normal, eram un copil excepțional de înzestrat din punct de vedere artistic, blond, sensibil la frumos. Într-o zi mi-a murit bunica. M-au dus și pe mine la cimitir să asist la înmormîntare. Era o vreme mizerabilă, ploua, bătea vîntul, era frig și noroi. Groapa nu era gata, groparii încă săpau. Tata s-a dus la ei, cu mine de mînă, și a strigat : „Nenorociților, de ce nu e gata groapa ? A sosit moarta ! Ce vreți să facem cu ea ?“ „Lăsați, domnule, au zis groparii, acuș-acuș e gata, terminați slujba și dați-o pe bunicuță pe mîna noastră, că v-o punem noi la adă post.“ Și groparii s-au pus pe săpat cu și mai mult spor ; săpau ca niște bezmetici, curgea sudoarea de pe ei șiroaie, știau că o să le iasă un ciubuc gras, săpau, săpau. Apoi au adus-o pe bunica. Poate nu trebuie să-ți mai spun că era o bunică minunată, care mă iubea ca o bunică minunată ce era și care mi-a umplut pur și simplu copilăria cu dulciuri. Groparii au luat-o imediat în primire și, cu o satisfacție profesională vizibilă și bestială, au coborît-o în groapă și au acoperit-o cu pămînt. „Iloi, am zis eu atunci în gîndul meu, fir-ați ai dracului să fiți de gropari în special și de oameni în general, cum mi-ați îngropat-o voi pe dulcea mea bunică, lasă că vă învăț eu minte !“ Și peste cîteva zile am murit. Da, am murit. Mare jale și durere în familie, părinții s-au dat cu capul de pereți, după care, vrînd-nevrînd, m-au dus să mă îngroape. Groparii, bestiile, pregătiseră o groapă dră guță și mignonă pentru mine, că eram un copil frumos și dolofan, m-au așezat în ea, tocmai înfipseseră lopețile în pămînt ca să mă acopere cu bulovani, cînd m-am ridicat în două picioare și le am zis următoarele : „Măi groparilor...“ Dar n-am mai avut cui să-mi expun ideile, căci au luat-o cu toții la fugă ca niște lași nenorociți ce erau, adică gropari, popi și părinți, îngroziți de respectivul fenomen ce-l constituia ridicarea mea în două pi

cioare. Rămas singur, mi-a părut rău că n-am putut să le spun tot ce aveam de spus, am ieşit din groapă şi am plecat în lume, hotărît să-mi răzbun bunica îngropată şi să le las în urma mea numai gropi, gropi şi gropi. De-atunci umblu zi şi noapte, neîncetat şi, unde văd un loc potrivit, sap cîte o groapă, ca să ştie lumea că pe acolo am trecut eu.

GROPAR I *(înfierbîntat)* : Şi eu gîndisem o idee rodnică de genul acesta, mă pregătisem într-o vreme să lansez chiar o deviză : „omul şi groapa". Dar mi-a fost ruşine. Ce bine că ne-am întîlnit, prietene ! Ce sincer mă emoţionez ştiind că mai există cineva care trăieşte pentru a face gropi, care există pentru ideea de groapă. *(Cîntă.)*

GROPAR II : Să ne punem pe treabă, prietene. „Vorba multă, sărăcia omului" sau „Groapa la timp nesăpată e o moarte întîrziată".

(Cei doi încep să sape cu hărnicie, înfigînd adînc cazmalele în pămînt. De undeva, din apropiere, se aude cineva fluierînd. Peste cîteva clipe apare o femeie tînără şi blondă, îmbrăcată în mov, care va avea tot timpul pe faţă un zîmbet alb. Întîlnindu-i pe cei doi în cale, ea nu pare surprinsă. Se opreşte şi-i priveşte îndelung, fluierînd, într-o poziţie oarecum obraznică şi provocatoare.)

JENICA *(se opreşte din fluierat şi strigă voioasă)* : Hei ! Saluti ! *(Cei doi o privesc stupefiaţi.)* Pe mine mă cheamă Jenica.

GROPAR I *(perplex)* : Jenica şi mai cum ?

JENICA : Numele şi prenumele meu e Jenica. Adică Jenica Jenica. Ce vă miraţi ? Vă miraţi de nume sau de mine ?

GROPAR I : Spune drept : ai tras cu urechea ?

JENICA : Eu ?! Mă confunzi. Sînt fată serioasă. Îmi cîştig pîinea muncind. Alerg ca un telegar prin lume, de dimineaţa pînă seara şi invers. O să mă întrebaţi de ce. Destinul ! Blestematul destin. Dar nu vă opriţi, lucraţi ! Daţi-i bătaie, săpaţi ! *(Se uită la ceas.)* Azi aţi cam tras chiulul. *(Cei doi se*

apucă de lucru, fără să-și dea seama că au schimbat gropile între ei. Sapă, dar parcă nu cu pofta de dinainte. O îngrijorare, o presimțire sau naiba știe ce alt sentiment confuz le taie puterea mișcărilor. Din cînd în cînd se uită unul spre altul, speriați. Jenica mănîncă semințe și-i urmărește, amuzată.) Ziceați că am tras cu urechea ? Pe naiba ! De ce trebuia să trag cu urechea cînd tot ce vorbeați voi se auzea de la șapte poște, de parcă vorbeați la megafoane. Habar n-aveți să păstrați secretul meseriei. Acuma știu de ce săpați gropile, am auzit și chestia cu părinții gropari și aia cu bunica. Adică înțeleg de ce v-ați apucat de făcut gropi. Toate motivele voastre sînt serioase, departe de mine gîndul că ați face ceva care nu e demn sau care e condamnabil. Adică eu, Jenica, sînt pentru principiul că fiecare face în viață ce vrea și ce poate. Vrei să faci movile, movile faci ; vrei să faci gropi, gropi faci. Nu ? *(Cei doi continuă să sape, urmărind-o cu priviri îngrozite. E limpede că Jenica, cu toată aparența ei pașnică și nonșalantă, a băgat groaza în ei. Tot săpînd, gropile le-au ajuns pînă la piept, apoi mai sus, pînă la gît.)* Dar de ce nu vreți să-mi răspundeți, de ce nu conversați cu mine ? Ce vă împiedică ? Diferența de cultură sau de vîrstă ? Sau vă e frică de mine, că mă vedeți îmbrăcată în mov ?

GROPAR I : Avem treabă, nu ne arde de palavre.

GROPAR II : Vezi-ți de drum. Nu ne ține de vorbă.

JENICA : Va să zică asta ar fi : eu vă țin de vorbă, în timp ce voi aveți treabă. Păi, ia stați puțin. Văd că gropile vă ajung deja pînă la bărbie. Unde vreți să mai coborîți ? Nu vă ajunge ? Nu v-ați îngropat destul ?

(Cei doi o privesc cu perplexitate.)

GROPAR I : N-am înțeles...

GROPAR II : N-am înțeles aluzia...

JENICA : Zău, voi credeți că eu am venit aici ca să mă țin de aluzii ? Ia dați cazmalele încoace. *(Le ia cazmalele.)* Încercați acum să ieșiți din gropi.

(Cei doi încearcă, depunînd eforturi disperate, dar nu reușesc.) E bine. Nu mai puteți ieși. Gropile sînt bune. Perfecte. Acum să punem puțin pămînt peste voi, ca să nu vă fie frig sau cald, să nu vă plouă, să nu vă viscolească, să nu vă... aia vreun om sau cîine. *(Începe să arunce pămînt peste ei.)*

GROPAR I : Hei ! Ce faci, ești nebună ?

GROPAR II : Scuză-ne, zău, dar ești nebună !

JENICA *(își pune mîinile în șolduri)* : Aveți dreptate. Voi m-ați luat drept nebună, pentru că eu nu v-am explicat la timp despre ce e vorba și care e misiunea mea. Ascultați !

GROPAR I : Te ascultăm, dar lasă-ne să ieșim de-aici.

JENICA : Stați blînzi unde vă aflați, că afară nu mai ieșiți. Astea au fost ultimele gropi pe care le-ați săpat în cariera voastră de gropari. Dar stați un pic să vă explic, ca să înțelegeți de ce v-am îndesat în propriile gropi și să vă liniștiți. Știți și voi că oamenii au o încredere oarbă în proverbe și un respect sfînt față de ele. Dacă zice proverbul că trebuie să-ți pice o cărămidă în cap, cărămida pică indiscutabil, nu are rost să te superi pe chestia asta, din moment ce „ce ți-e scris, în frunte ți-e pus“ și „cînd e să te ia dracu, te ia și din brațele popii“. Ce este, însă, curios ? Curios este că sînt unii — niște proști și niște caraghioși — care își închipuie că se pot eschiva de la litera proverbelor, care cred că ei sînt excepții. Adică proverbele sînt valabile pentru toți, pentru ei nu. Proverbul zice, de pildă, clar că : „de ce ți-e frică tot nu scapi“, dar ei cred că totuși se poate scăpa și de ce ți-e frică. Între noi fie vorba, excepțiile astea au fost întotdeauna o calamitate, întotdeauna au tulburat ele liniștea lumii. Ei, și atunci era musai nevoie de cineva care să se ocupe de chestia asta, adică să-i descopere pe cei care fac excepție de la proverbe și să-i aducă la ordine. Și m-au ales pe mine. M-au văzut că sînt înfiptă, veselă, tînără, necăsătorită și viguroasă și m-au ales. Nu mi s-a explicat de ce, mi s-a spus că am fost aleasă și că asta e — „treci la lucru, Jenico !“ Treaba, să știți, nu e ușoară pentru o femeie, cere

destulă alergătură, dar mie îmi place, mă obligă să călătoresc şi eu mă topesc după călătorii şi aventuri ! Sigur că uneori mă şi enervez, dar care meserie se face în ziua de azi fără nervi ? De pildă, mi se dă într-o zi sarcina să rezolv un caz cu unul care avea un ulcior şi mergea cu el la apă de o viaţă întreagă, iar ulciorul nu se mai spărgea. În zadar zicea cunoscutul proverb că, în principiu, „ulciorul nu merge de multe ori la apă“, căci ulciorul respectivului mergea de cincizeci de ani la apă, de cîte zece ori pe zi, fără să se spargă. Bineînţeles că lumea din jur crăpa de ciudă, mi s-a trimis şi o anonimă în acest sens, m-am dus la faţa locului şi atîţia draci aveam în mine, că aşa l-am pocnit pe individ cu ulciorul în cap, că s-au făcut ţăndări ambele obiecte. Acum cîteva zile primesc o notă informativă din care reieşea că doi indivizi suspecţi umblă prin lume hai-hui şi lasă în urma lor şiruri-şiruri de gropi, fără să li se întîmple nimic. Adică fără să se supună proverbului care spune că „cine sapă groapa altuia, cade singur în ea“. Din fericire, n-a fost prea complicat să vă dau de urmă.

GROPAR : Domnişoară Jenica, scuzaţi-mă ! Vă anunţ respectuos că la mijloc e o eroare. Eu şi colegul meu nu săpăm gropi pentru alţii. Nu sîntem gropari profesionişti.

GROPAR II : Noi săpăm gropi aşa... pentru că ne-a venit ideea... săpăm nişte gropi în sine...

JENICA : Care „în sine“, dragă ? Voi v-aţi uitat în urma voastră ?

GROPAR I : Nu.

JENICA : Păi vedeţi ? Toate gropile voastre sînt pline. Cad indivizii în ele ca muştele. Şi atunci ce facem cu proverbul ?

GROPAR II : Dar, domnişoară...

JENICA : Nici un „dar“ ! Ca dovadă că vă simţeaţi cu musca pe căciulă şi că apariţia mea v-a zăpăcit este că, atunci cînd aţi reluat lucrul în prezenţa mea, aţi schimbat gropile, fără să vă daţi seama. Adică

fiecare a început să sape groapa celuilalt. Așa că asta e... *(Începe să arunce pămînt peste ei.)*

GROPAR I *(încearcă disperat să iasă din groapă, dar nu reușește)* : Domnișoară Jenica ! Scumpă domnișoară Jenica, iubită domnișoară Jenica, stimată domnișoară Jenica...

JENICA : Zău, nu mă ţineţi de la mînă, că nu-mi văd capul de treburi.

GROPAR II : Domnișoară Jenica, fii amabilă și îngăduie-mi să-mi iau adio de la prietenul meu.

JENICA : Mă rog...

GROPAR II *(către Gropar I)* : Prietene, ne vom despărți pentru totdeauna. Am crezut amîndoi într-o idee, am luptat pentru această idee și ne-am sacrificat pentru ea ca niște martiri. Dă-mi voie să-ţi spun cu acest prilej că eşti un dobitoc şi un cretin.

GROPAR I : De ce, prietene ?

GROPAR II : Pentru că ai confundat groapa mea cu groapa dumitale.

GROPAR I : Eu ?!

GROPAR II : Da. Dumneata ai început primul. Dacă nu făceai gafa, domnișoara Jenica, controloarea proverbelor, n-avea ce să ne reproşeze, că nu ne prinsese în flagrant delict. Imbecilule ! Din cauza ta mi-am ratat cariera de gropar ! O carieră extraordinară, care m-ar fi făcut celebru... Aveam planuri magnifice, vroiam să devin marele gropar al lumii, să presar pămîntul cu gropi. *(Aruncă un pumn de țărînă în față lui Gropar I. Acesta ripostează.)*

JENICA : Hei, gata ! Staţi cuminţi. Capul la cutie. *(Cei doi se ascund în gropi, supuși, iar Jenica îi acoperă cu pămînt, înălțînd două morminte. După ce termină treaba, scoate din buzunar un carnețel și începe să-l răsfoiască.)* Mamă, cîte treburi mai am pe ziua de azi, cîte cazuri mai am de urmărit ! Controloare de proverbe am vrut să fiu, asta am ajuns. Uite, am pe unul, tîmplar de lux altfel, care are o bîrnă în ochi şi care în loc să se ţină de meseria lui şi să cîştige şi el un ban, se ia de alţii care au cîte un pai în pupile și face garagaţă de ei. *(Către public.)* Dau eu de el, n-aveţi grijă, şi cînd l-oi otînci o dată

cu bîrna, îl ia mama dracului de tîmplar de lux ce este ! Mai am un caz de urmărit, cu unul care s-a născut din pisică și care nu vrea să mănînce șoareci. În mod normal, conform proverbului, individul ar trebui să prindă zilnic cîțiva șoareci și să-i consume, dar el nu vrea, nu-i plac șoarecii, naiba să-l ia, mănîncă salate, mănîncă fripturi în sînge, garnituri, numai șoareci nu, ca și cum ar fi de capul lui. *(Răsfoiește în continuare carnețelul, în timp ce coboară în sală și se plimbă printre spectatori.)* Mai am unul care a furat un ou și care a doua zi a refuzat să fure un bou, deși avea destule posibilități, fiind cetățean din mediul rural. Mă rog, ne vom ocupa și de el. *(Răsfoiește carnețelul.)* Ah, de-abia aștept să pun mîna pe unul care aleargă în fiecare zi după doi iepuri și-i prinde pe amîndoi. Al dracului, nu pornește la vînătoare decît dacă îi apar doi iepuri în față și nu se lasă pînă nu-i pocnește pe amîndoi, ca să dea proverbul peste cap. Păi, nu pun eu mîna pe el și nu-l altoiesc eu cu pușca peste țurloaie ? Îi mai caut, de asemenea, pe unii — și dacă aveți ceva informații în acest sens vă rog să mi le furnizați — care au întors un mort de la groapă. Indivizii erau cu răposatul în curtea cimitirului și, brusc, ce le-a venit lor, s-au întors cu mortul acasă să-l mai țină o zi cu ei, să-l mai plîngă și să-l mai jelească. Chestie care nu ține și care trebuie sancționată. *(Se urcă din nou pe scenă și se așază pe unul dintre morminte.)* Pe urmă, mai am un chior care a fost propus ca împărat în Țara Orbilor și care nu vrea să fie decît maximum prim ministru, deși calitățile lui fizice îl recomandă insistent pentru postul de împărat, conform proverbului cunoscut. Pe urmă mai e unul care, fir-ar să fie, cică nu vrea să...

CORTINA